

سلطان پور اباراہیملودھیب ابراہیم نوں آ بھاگ لائے

باب-۳۳

پردیساں وچ رہ کے بس سادھاں جوگے ہی ہو جاؤگے۔
میں نہیں پچھے اکلے نے رہنا۔"

گورو صاحب نے چونی نوں کھیا بھلیئے لوکے پہلاں
میںوں جان دے۔ میں جا کے کوئی کاروبار نوکری
لبھدا واں۔ گھر لے کے پھر تینوں آپ آکے لے جاواں گا۔
سلطان پور ملودھیکہڑا پردیس آ۔ روز لوکی آؤدے
جاندے رہندے نے۔ پر ماتا نہیں سی منی۔

تلونڈی توں سلطان پور
ملودھیدا پینڈا ۶۰ کوہ (۹۰
میل جاں ۱۴۴ کلومیٹر)۔ عام
یاتراواں دوران بابا مست
مولی بابے نوں کوئی
کاہلی نہیں سی ہندی۔
جتھے کتے لگا کہ کوئی
نرنکار دی گل سنن جاں

سنانوں والا ہووے اوتھے
ہی بابے دی چھاؤنی پے
جاندی سی۔ پر ایتکان زنانہ
ساتھ نال سی۔ اس کر کے
گورو صاحب نے رستے وچ

صرف دو تن پڑائ ہی کیتے۔ اک تاں ڈیرہ چاہل
نانکیاں دے کیتا۔

مہروان سوڈھی نے بڑا صاف صاف لکھیا ہے کہ:

"گورو بابا نانک جی گھوڑے اسوار ہوا، سلطان پور
کو چلے۔ مجل در مجل چلتے چلتے بابا جی سلتانپور آئے۔
پینتیس برسوں کا اڑ چھیاں ساڈھیاں ماہاں دا جب
ہوا تب آئی، جے رام نوں ملے۔"

اگے لکھیا ہے کہ بابے نوں گھوڑیاں تے، پورے ساجو
سامان سمیت تلونڈیو تورا گیا سی۔ کپڑے لے
وچھونیاں سمیت۔ ہور چھٹ-پٹٹ گھر دا ورتوں دا
سارا سامان دتا گیا سی۔ پورا تلونڈی پنڈ، ہر مائی
بھائی گورو صاحب نوں وداع کرن لئی حاضر ہویا۔

اوتھوں پھر سدھے سلطان پور پنجوے دن جا بے
نانکی دے پیری ہتھ لایا۔ اتھاس وچ آؤدا ہے کہ بے
بے اس گل تے برا منایا تے آپ گورو صاحب دے
چرنی لگی۔ گورو صاحب نے جدوں منع کیتا تاں کہن
لگی

"میںوں پتہ ہے توں نرا نانک نہیں، تینوں تاں نرنکار نے
کسے کارچ لئی بھیجیا ہے۔ کر لین دے میںوں اپنا جنم
سفل۔ لگ لین دے میںوں تیرے چرنی۔"

گورو صاحب نے بہین نوں کلاوے وچ لیا تے اسیس
دتی۔ بھائی جے رام نے وی بابے نوں پورا آدر ستکار

بے نانکی اتے بھائی جے رام دے گھر اولاد نہیں
سی۔ پھر بے بے جی دا بھرا نال پیار وی لوہڑے دا
سی۔ اودھر پتا کالو گورو صاحب تے خوش نہیں سی۔
پتا سوچدا سی کہ اک تاں ۲۰ روپے گورو جی نے
کھپوں کھنچو کیتے۔ پھر اک سادھ نوں قیمتی
چھاپ اتے گڑوی دان دے دتی۔ گورو صاحب گاہے
بگاہے میلیاں اتے دھارمک اکتان لئی وی نکل جاندے

سن۔ پتا جی سمجھدے
سن کہ نانک وپار دھندھے
وچ غیبر ذمہ وار ہے۔
دوسرے پاسے بہین اتے
جیجے دے مناں وچ گورو
صاحب لئی اتھاہ ستکار
سی۔

اس کر کے سن ۱۴۹۲ دے
آس پاس رائے بلار دی
صلاح تے بھائی جے رام اتے
بے نانکی گورو صاحب
نوں اپنے کول سلتانپور
اباراہیملودھیب ابراہیم ہی

بلا لیندے۔ اتھے گورو صاحب کوئی ہٹی جاں
چھوٹا موٹا ویوپار کردے بن تے بعد اکتوبر، ۱۵۰۴ ای
نوں گورو صاحب سلطان پور ملودھیدے نواب دا
مودیخانا سمبھال دے۔

رائے بلار دی صلاح تے سہریاں دی وی سہمتی، سو
بھائی جے رام پلتانے خط بھیج دتا کہ نانک نوں
ساڈے کول بھیج دیو۔ اتھاس 'چ آؤدا ہے کہ بھائی
جی نے اک چیری (خط) اپنے سہرے دے ناں تے دوسرا
سدھا گورو نانک نوں لکھ کے اپنے کول سدیا سی۔

اسیں اگے ویکھانگے کہ کوے اودوں سلطان پور
ملودھیشہر داراجنیتک رتبہ لاہور توں وی اتے سی۔
کیونکہ پنجاب دے مالک دولت خاں اباراہیملودھیب
ابراہیم نے سلطان پور ملودھیانے ناں تے وسایا سی۔
اباراہیملودھیب ابراہیم ہر طرحاں نال سلطان پور
نوں اتے چکن دی کوشش وچ سی۔ گڈے تے لدے گھر
دے نگ سک سامان سمیت، گھوڑے تے سوار ہو بابا
نانک سلطان پور ملودھیلتی روانہ ہو گیا۔

اتھاس وچ ایہہ وی آؤدا ہے کہ جدوں بابا اکلہ ہی
سلطان پور ول روانہ ہون لگا تاں بابے دی گھمی
(سکھ جگت دی ماتا سلکھنی) نے پواڑا پا دتا سی۔

"میںوں نال لے کے چل نہیں تاں چپ کر کے بہہ ایتھے
ہی۔ پہلاں میرے ولہ کنا کو دھیان کردے ہو۔

سلطان پور اباراہیملودھیب ابراہیم دے قلعے اندر موجود دولت خاں
اباراہیملودھیب ابراہیم دا دربار (محل) جتھے گورو صاحب دی انٹرویو
ہوئی تے بعد وچ وی کئی وار نواب نال اتھے گفتگو بندی رہی۔ دربار دا
گمبہ انگریزاں ویلے ڈگ پیا سی پر سہیائے حکمران نے نوی چھت پا کے
عمارت سانہ لئی سی۔

دآآ ساكهلآ وچ آؤدآ هے كہ بهآئآ جى نل وى گورو صآب نون مآهآ ئىكآآ. بهآئآ جى گورو صآب دى مہمآ اپنى پآئى كولول پهلآن روز سندا هى آآ سى تے رهندى قصر رآئ بلورنل كڈھ دآى سى. بهآئآ جى نل بابے نون دلآسہ دآآ كہ آهے وادهو نوكرىآن نل. مىن سارے اهل كارآن افسرآن نال بنا كے ركھى هوى هے.

آبه گلاں سن كے بهے جى نل اپنا وروده جآ دآآ تے بولى، " وىر آون سآدهو سبهآ هے. دوستى وى تىرى سآدهو سنآن نال هے. كىو آون نوكرى دے جنجال وچ پىندا هے. تىرے جوگآ سآڈے كول وادهو رزق هے. جو كهآنى بهے ركھى مسىع چپ كر كے خواه تے نرنكار نال پرىت بنائى ركھ." "

گورو صآب آان بهے جى دے اس سجهآ تے چپ رے پر مآآ سلكهنى نل اس دآ وروده كىآآ.

بهآئے جے رام نل پهر بهے بهے نانكى نون سمجهآآ كہ بهلئے لوكے نانك سوہنا كاروبار كرا هے. كى هوىآ جے كدى اس دى نرنكار نال ڈونگھى لو لگآ جآندى هے. وىكه نآن آبهدے نال مردآنہ بهے اوہ آپے موقع سآنبھ لىآ كرىگآ. جدون نانك دآ دهىآن كرتار ول هوے گآ. باقى مالك آان چآندے نل كہ اونآن دآ

ملآزم آىماندار هوے. نواب نل ہسن كے اس نون نوكرى دىنى هے.

مودى دى پوست واسطے بابے دى انٹرويو

سووىرے بابا انٹرويو لئى تيار هوىآ. وئىس وچ جآ كے اسنان كىآآ. نوىں كپڑے لآے پهنے. بهىن نل بهرا دآ پورا ٹوهر كڈھىآ. بهآئآ جى نون پآه سى كہ آج نواب شہر وچ هى هے. آهآس آون صآف ظآر بهے كہ نواب دولت آآن بهآئآ جے رام نون چنگى طرآآن پچھآندا سى. مہمآ پر كآش وچ آان لكھىآن بهے كہ جے رام دىوان سى نواب دآ. بهآئآ جى نون پآه سى كہ نواب نون كىسے آىماندار بندے دى بهال بهے جو مودى دآ كم سنبهال سكهے. سووىرے سووىرے هى بهآئآ جى بابا نانك نون نال لے كے قلعے اندر پهنچ گئے. بابا جى نون باهر دروازے تے چھڈ كے دربان كولول آگىآلے بهآئآ جى اندر گئے تے نواب نون سلام كىآى. شاه نون بابے نانك بارے دسىآ. نواب نل حكم كر دآآ كہ نانك نون قلعے اندر آؤن دآآ جآوے.

جوىں اونى دنى رواج ہندا سى كہ آثر رسوخ والے لوك جدون رآجے نون ملدے سن نآن كوئى بهىٹ

سلطان پور آبارآىملودھىب آبرآىم ۱۴ سال رے گورو نانك

تھآئى تھآئى آئے جكرآن آون سانون پآه لگدا بهے كہ پهلپآن دو آداسىآن بهآو بهآرت بهرمن گورو صآب نل ۱۲ سال وچ پورا كىآآ. آگے جآ (پورى، پشكر آئے كرتا رپور وچ بابا) وچ آسىن دىكهآنگے كہ ۱۵۱۸ى وچ دوسرى آداسى سمآپآ بندى هے. اس دآ مطلب كہ ۱۵۰۶ى آگے گورو صآب مودىآنل آون فارغ هوچكے سن.

بالآ جنمسآكهى نل سلطان پور پهنچن دى جو ۱۷ سال دى عمر دآى بهے اوہ كسے وى طرآآن صآىب نهى. پآن آبه هو سكدآ بهے كہ گورو صآب دآ اپنى پىارى بهىن كول آؤنآ جآنا بنىآ رهندآ سى. بالے والى جنم سآكهى والے نل لكھىآ بهے كہ بابا مآگھ سدى آىج سمآ ۱۵۴۳ (۱۴۸۶ى). نون هى سلطان پور آبارآىملودھىب آبرآىم پهنچ كىآ سى. هو سكدے اس سآل بابا بهىن نانكى نون كدى ملن آنج هى پهلآن آآا هوے. نالے آىڈى چھوٹى عمر وچ گورو صآب نون مودى دآ ذمہ وارى والا عہدہ بنآن آجرے آون ملنآ آسمبھو جىہآ لگدا هے. پهر بالآ لكھدا بهے كہ گورو صآب ۱۴ سالآ سلطان پور رے. مطلب سن ۱۵۰۰ وچ آداسىآن شروع كىآىآن.

سوڈھى مہربآن نل لكھىآ بهے كہ جدون بابے نل آلونڈى چھڈى آودون اونآن دى عمر سآڈھ ۳۵ سال سى. اس مطابق گورو صآب آكآوبر ۱۵۰۴ نون سلطان پور پهنچے سن. اس نل پور لكھىآ بهے آودون آگے بابا سرى چند (جنم ۱۴۹۴ى) دآ جنم هوچكآ تے لكھمى دآس آجے جمىآ نهى سى. آتھے دآى آارىخ كجھ بهمبلبھوسآ كهڑا كرى هے. جہڑا لكھدا بهے كہ لكھمى دآس آجے جمىآ نهى سى. لكھمى دآس دآ جنم مارچ ۱۴۹۷ دآ پآئھ وچ پروآنآت هے. سو ۱۵۰۴ نون پهنچن والا سوڈھى دآ سال نهى منىآ جآ سكدآ.

كىسر سنگھ جہڑو صآب دآ ۱۴ سال دى عمر (مطلب ۱۴۸۳ى) وچ هى سلطان پور آبارآىملودھىب آبرآىم چلے جآنا لكھ دندا هے. جو كسے وى طرآآن منىآ نهى جآ سكدآ. آنج صآبآدآىآن دے جنم اوہ ۱۴۹۴ آئے ۱۴۹۶ هى لكھدا هے. پهر آگے اوہ آجىہى گل لكھ دندا بهے جو منن يوگ نهى كہ گورو صآب لكھمى چند دے وىآه آك آداسى وى كر آئے سن. وىآه ۱۵۰۴ى دآ دسدا بهے، ۸ سال دى عمر وچ. اوسے سآل هى اوہ مكے مدىنل والى آداسى تے جآنا لكھدا هے. كهن آون مطلب چھېڑ كسے وى طرآآن بهروسے يوگ نهى سولے سرى چند دآ جنم سآل دىن دے.

سارے سروت دووآن سبھجآدآىآن دآ جنم سلطان پور وكھے هى هوىآ

ہندوستان

لكھدے ہن۔ سوڈھى تے پور سروتآن آون سانون گورو صآب دے سلطان پور آون روانہ ہون دآ سآل پآه لگآ جآندا بهے كہ اسو ۱۵۶۴ سمآ پ. مطابق ۱۵۰۷ى. بهے سوڈھى دى آبه گل كے مودىآنآ ۱۵۶۱ى. وچ سمبھآلآ دآ مطلب آبه نهى كہ اوہ ۱۵۶۱ى. وچ هى سلطان پور آئے سن. صآب سلطان پور پهلآن آچكے سن جآن آؤنآ جآنا بنىآ رهندآ سى. آنج سبھجآدآىآن دآ جنم سلطان پور ہونا وڈى دلئل بهے گورو صآب دآ سلطان پور وكھے لے وسىے دآ.

بىدى نل صآبآدآىآن دآ پآلن پوسن آلونڈى ہونآن لكھىآ هے. آلال اوہ من ربا بهے كہ جنم سلطان پور ہوىآ سى. آنج بىدى دى لكھت تے وى كنى تھآئى بالآ جنمسآكهى دآ پرنہآو نظر آؤدآ هے.

۱۲ سال وچ بهآرت بهرمن مكآ لىآآے ۱۵۱۸/۱۹ى وكھے پكھوكے پهنچنآ لگآ پگآ آصديق هو جآندا هے. سو اس پر كار گورو صآب دآ سلطان پور چھڈنآ ۱۵۰۷ دے شروع وچ ہى بندآ هے.

گورو صآب دى جنم دآ سلطان پور رآئى جآنا، صآبآدآىآن دآ سلطان پور وكھے جنم ہونا آئے سلطان پور وكھے گورو صآب دآ پكآ گھر ہونا آبه دسدا بهے كہ گورو صآب پر آآلآ وچ آتھے ۲ سال آون زيادہ هى رے ہونگے. سو سانون بالے دى آبه گل مننى پوىكى كہ گورو صآب ۱۴ سال سسلطان پور آبارآىملودھىب آبرآىم رے. مطلب ۱۴۹۲ دے آس پاس صآب سلطان پور آبارآىملودھىب آبرآىم وچ آوسے سن تے آتھے پهلآن كوئى ہٹى وگرہ كر دے رے. ہٹى دآ چنگآ آجرآآ ہون دے بعد هى پهر صآب نون مودى دآ ذمہ وارى والا عہدہ ملدا هے.

سلطان پور آبارآىملودھىب آبرآىم وكھے پهر بڑى طآقآور پرمىرآ جس آنوسآر گورو صآب دآ وىآه آئے دووآن پچىآن دآ جنم آتھے ہونآن دسىآ جآندا هے. صرف پرمىرآ هى نهى آتھون دے پرنآے دستآوىز وى آبهو دسدے ہن مآل دے طور تے رام جس دى كپورآھل رىآست تے پستك.

سو سلطان پور وسىآ ۱۴۹۲ى. بهآو ۲۳ سال دى عمر وچ آئے آتھون روانگى ۳۷/۳۸ سال دى عمر وچ.

حاضر کر یا کردے
سن۔ بابے نانک نے
پھر عربی گھوڑا
پورا سجا سوار،
کاٹھی پا نواب دے
بھیٹ کیتا تے نال
کجھ نقدی وی۔
نواب نانک نوں
ویکھ اتے گل بات
کرن اپرن ت بڑا
پرسن ہویا۔ گورو
صاحب دی

تیرا تیرا والا مودی

شکھشیئت بارے جدوں بھائیاں جی واقفیت دے
رے سن تان نواب نے سدھے گورو صاحب کولوں ہی
سوال پچھنے شروع کر دتے۔ پر اوہ دو جہان دا والی
کدوں شرمائون جان جھکن والا سی۔ نواب گورو
صاحب دی شخصیت بارے جان جان کے من ہی من
وچ پرسن ہو رہا سی۔ اوہ محسوس کر
رہا سی کہ جیہو جے بندے دی انوں
مودیخانا سنبھالن واسطے ضرورت ہے
اوہ اوہدے ساہمنے کھڑا ہے۔ امیدوار
رشت پشٹ جوان ہے۔ پڑیا لکھیا ہے
فارسی، ہندی (پنجابی)، سنسکرت دا
جانو ہے۔ کاردار دا پورا کم جاندا ہے۔
پہلاں ہٹی کردا رہا ہے نال کھیتی باڑی
وی سمبھالدا آیا ہے۔ سبھ توں وڈی
صفت (کوالیپفکیشن) ایہہ کہ، ہے
ایماندار۔

تیرا تیرا تولن والے مودی دے تول-وٹے

نواب نال ہولسی ہولسی گل بات دے
دوران گل روحانیت تے اپڑ گئی جس
کر کے نواب دا گورو صاحب لئی دلون ستکار ہو
گیا۔ گورو صاحب نوں اس ویلے سنہری دشالے دا
سر وپا دتا گیا۔ اگلے دن توں مودیخانے دا چارج گورو
نانک نوں سوپ دتا گیا۔ بعد ویلیاں 'چ گورو صاحب
کولوں روحانیت دیاں گلاں سن سن، وقت پا کے
نواب تان گورو نانک دا مرید ہی بن گیا۔

---◆---

تیرا تیرا والا مودی

گورو نانک دے جیون تے جو جنم ساکھیاں ملدیاں ہن
اوبناں وچوں جو سبھ توں پرانی ہے اوہ وی گورو
صاحب دے جوتی جوت سماؤن توں کوئی ۱۰۰ سال
بعد دی ہی لکھت ہے۔ پر بدقسمتی نال پر جنم
ساکھی نے گورو صاحب نوں اس طرحاں پیش کیتا
ہے جوہن کہ گورو صاحب پکا سنیاسی ہووے کہ اوہ

کوئی کم کر کے راضی
ہی نہیں سن۔ حالان
حقیقت ایہہ ہے کہ جو
وی انان نوں کم کار
سوونپیاں جادا اوہ
کردے تے نبھاؤدے پر
اوہ اسنوں دیوانگی
دی حد تک نرا پیسہ
کماؤن ول ہی نہیں سن
لے جاندے۔ اوناں دے
وہار وچوں منٹ منٹ
تے مانوتا پرتی سنیہ دی

خوشبو اُودی ہے۔ پھر پور ویکھو انان گرسٹ وی
کیتی۔ نری کیتی ہی نہیں بچے وی پیدا کیتے۔ اتے مکھ
گل ایہہ ہے کہ ایہو سدھانت اوبناں دنیاں نوں دتا
کہ سنیاس نہیں لیننا۔ گرسٹ وچ رہ کے نرنکار نال
پریم نبھاؤنا ہے۔ انان دی ساری بانی اس گل دی
شاہدی بھردی ہے پر جنم ساکھیاں نے
گورو صاحب دی شخصیت ابھارن
موقع انان نال انصاف نہیں کیتا۔
گورو صاحب نے اپنی مودی والی ذمہ
واری تن دیہی نال نبھائی۔ گورو
صاحب منہیرے امرت ویلے اٹھدے۔
جنگل پانی داتن اپرن ت ویٹیں وچ ہی
اشنان کردے، چاہے ٹھنڈ ہووے جان
گرمی۔ ویٹی کنڈھے ہی بہ نرنکار دا
دھیان کردے۔ شکرانہ کردے، اوہدے
گن گاؤدے۔ دن چڑے پھر گھر پرت

مودیخانا کی بندے؟

پنجاب وچ انگریز راج ہون توں پہلاں ہالہ (معاملہ/ریونیٹیو) کر
(ٹیکس) جنس دے روپ وچ ہی لیا جاندا سی۔ ابار ایملودھیب ابراہیم
حکومت کل پیداوار دا پنجواں حصہ حالے وچوں اگر انہودی سی۔ وپاری
لوک نالو نال جنس کروڑیاں (ٹیکس کلکٹراں) کولو خرید لیندے سن۔
قدرتی بے ساری تے پر پرکار دی جنس نالو نال نہیں سی وکدی، جس
کر کے ہر کروڑیے کول جنس جان اناج اکٹھا وی ہو جاندا سی۔ کروڑیاں پھر
اس نوں اگے راجے تک پہنچا دندا سی۔ اس وچ کنک، جھونا، جون، چھول،
دالان، گھیو، گڑ جیہاں وستان دے بھنڈار بندے۔ اس بھنڈار (سٹور) نوں
چھڑا بندہ سامبھداتے اگے جاری کردا سی اوبنوں مودی جان بھنڈاری کہیا
جاندا سی۔ سرکار دے سیندھت محکمیاں فوج، محل آدی نوں رسد جاری
کرنی، وپاریاں نوں تلو کے دینی۔ مودی ہی نواب دی نیٹی جان حکم
مطابق جنس بھکاریاں نوں اگے ونڈدا سی۔ کساناں نوں بے دی
ضرورت پین تے مودی کولو ہی آکے لیندے سی۔

آپاں اندازہ لا سکدے ہاں کہ صوبے دا مودی کتا ذمہ وار بندہ ہندا
ہووے گا۔ گورو نانک نوں دولت خان تے مودی ہی تان نیوکت کیتا ہویا
سی۔

اجہا کم کوئی تجربیکار تے پڑھیا لکھیا ہی کر سکدا ہے جو ذمہ واری وی
سمجھدا ہووے۔ اس عہدے دی جے اج نال تلنا کرنی ہے تان سلطان پور
دا مودی پنجاب دے اج دے منتری دے برابر سی۔ پر یاد رکھنا اوڈوں
جیون سادہ سی۔ آبادی بہت تھوڑی سی۔ افسر لوک اکثر ہتھی کم کر یا
کردے سن۔

مودیخانے والی تھان تے اج بنیا گرو دوارہ ہت صاحب

جاندے۔ گھر بچیاں نوں کجھ وقت دین اپرنٹ لنگر پانی چھک، وقت سر اپنی مودی دی ڈیوٹی تے حاضر ہو جاندے۔

سلطان پور ملودھیو کھے گورو صاحب دا اپنا گھر سہی۔ ایہہ بے بے نانکی دے گھر توں کوئی ادھا کلومیٹر پٹواں سہی۔ اوتھے بن گرو دوارہ صاحب گورو کا باغ دی نوی عمارت بن رہی ہے۔ خدائی دوران اک سللیکھ ملیا ہے جس وچ لکھیا ہے، "ستگورو سہائی"۔ لکھت دی لپی صاف طور تے ۵-۴ سو سال پرانی لگدی ہے۔

قدرتی ہے کہ نوے مودی دی کارچشلی ویلے خوشبو تاں دور دور اٹھنی سہی۔ جو کھن ویلے بابا کوئی کاٹ ناں کردا، جو اونی دنی مودی کردے سن۔ تول وی نیوڈا ہندا۔ سبھ توں وڈی گل اس افسر دی زبان ماکھیو نالوں وی مٹھی ہندی۔ جتھے سرکاری نیمان انوسار کسے نوں مدد نہی سی دتی جا سگدی اوتھے اپنے پیٹے پا کے اگلے مجبور بندے دا بتا سار دے۔ تنخواہ دا بہتا حصہ اناج وچ ہی مکّ جاندا۔ اودھر ماتا سلکھنی دے وی بہتے شوق نہی سن رہ گئے۔ اوہ وی رکھی سکھی کھان وچ سنتشٹ سی۔ اوہ وی گورو نوں ربّ ہی مندی سی۔ پر نال ہی پتی ولوں جو ذمہ واریاں ہندیاں اناں دی امید رکھدی سی۔

بھنڈار وچ جدوں آواجائی ناں ہونی تاں پھر بابے ہراں اوتھے ہی نرنکار دا بھجن گاؤن لگّ جانا۔ ستسنگی وی جڑے رہندے سن۔ پتہ نہی سی لگدا کہ ستسنگ گھر بے کہ بھنڈار۔ "توں ہی نرنکار" "دھنّ نرنکار" "ست کرتار" دے اوازے دی گنج دور دور تک سنائی دندی۔ قلعے وچ لوک کئی ہسدے۔ پر جنان نوں پتہ لگّ چکا سہی کہ مودی کوئی الہی نور بے اوہ دوروں ہی سجدہ کردے۔ کئی واری لوکاں نے

شکانت کیتی کہ کدی نانک جو کھدا جو کھدا گنتی ہی بھل جاندا ہے تے بس "تیرا، تیرا" ہی کری جاندا ہے۔ مال پورا ہون تے اگلے آپے بس کرا دندے۔ گنتی کجھ اس طرحاں ہویا کردی سہی: برکت (۱)، وادھے (۲)، ۳ والی گنتی جدوں تیراں تے پہنچدی تاں مودی نوں اپنے مالک دی یاد آجانی۔ کہ میں تاں تیرا ہی ہاں، تیرا۔ تے بس تکرّی تے ۱۳ ہی ۱۳ تولی جایا کرن، دہرائی جائے کرن۔ دھارن دی گنتی اگے تریا ہی ناں کرے۔

پورے علاقے وچ نانک مودی دی صحبت پھیل گئی۔ کیونکہ جے ملازم نیک امان دار ہووے تاں ایہدا فائدہ مالک نوں ملدا ہے۔ نواب دولت خان نانک دے وبار توں باگو باغ سی۔

---◆---

دولت کھا لودھی - موٹے طور تے ہندوستان تے سن ۱۵۲۶ توں ۱۸۵۷ تک مغل خاندان دی حکومت رہی ہے۔ اس حکومت دا بی بیجن والا پور کوئی نہی سگوں سلطان پور دا دولت خان لودھی سہی جس نے بابر نوں نیوتا بھیجیا کہ ہندوستان تے حملہ کر میں

بیر صاحب دے لیہندے پاسے نال ہی فقیر خربوزے شاہ دی قبر سہی۔ شرومنی کمیٹی نے ڈھاکہ تے اوتھے تھڑا بنا دتا ہے، اکھے لوکی اس تے وی مٹھے رگڑیا کردے سن۔ (پر اتھاس نال کسے قیمت تے چھیڑ چھاڑ نہی کرنی چاہیدی۔ آخر فقیر گورو صاحب دا شردھاوان سکھ بن گیا سہی۔) سلطان پور وکھے جتھے گورو صاحب دی رہائش ہویا کردی سہی بھاؤ گرو دوارہ گورو کا باغ اوتھے بنے بنے چنگا بھلا گرو دوارہ ڈھاکہ کے دوبارہ بنایا جا رہا ہے۔ اتھے نیہاں دی خدائی دوران کجھ بھانڈے اتے پکی اتے سللیکھ ملیا ہے جس وچ لکھیا ہے، "ستگورو سہائی"۔ لکھت دی لپی صاف طور تے ۵-۴ سو سال پرانی لگدی ہے۔ قدرتی ہے کہ ایہہ اتے نواس استھان دی کندھے ہاپرے پاسے ہندی ہوویگی۔

تیری مدد کراں گا۔ سکھ اتھاس دا دعویٰ ہے کہ دولت خان دا دھرم گورو، بابا نانک سہی۔ سکھ اتھاس آوڈا ہے کہ کھڈ گورو صاحب ۱۵۲۰ ای۔ وچ قابل گئے تے بابر نوں بھارت تے حملے لئی اتشاہ دتا۔

دولت سلطنت ویلے سلطان پور دا صوبہ بھاؤ گورنر سی۔ صوبہ مطلب پورے علاقے دا اوہ راجا سی جس دے متاہت کئی پور راجے اتے انیکاں جگیردار سن۔ پر ہندا اوہ دلی دے بادشاہ دے متاہت ہی سی۔ حکومت پر طرحاں نال ستھانک ہندی سہی تے دلی والے نوں اوہ سلانہ وڈی رقم بھیجدا تے لڑائی موقعے اپنی فوج تے کھڈ نواب نال ہو کے لڑدے۔

بابر دی سہیویونی انوسار دولت خان

تصویر نیٹ توں لئی ہے۔ تصویر بیٹھاں دولت خاں ابراہیم ملودھیب ابراہیم لکھیا ہے۔ امید ہے ایہہ سلطان پور دے نواب دی ہی جوانی ویلے دی ہی تصویر ہے۔ جوانی ویلے وی دولت دی چنگی چڑھت ہوویگی کیونکہ اس دا پتا صوبے دا گورنر سی۔ بابر دے حملے ویلے دولت دی وڈی عمر سی: اندازاً ۷۵-۸۰ سال۔

ابراہیم ملودھیب ابراہیم پنجاب دے حکمران تاتار خاں ابراہیم ملودھیب ابراہیم دا پتر سی۔ بادشاہ بابر نے اپنی جیونی وچ لکھیا ہے کہ بحلول ابراہیم ملودھیب ابراہیم نوں دلی دے تخت تے بٹھاؤن والا تاتار خاں ہی سی۔ اس توں پہلاں تاتار نے ۱۴۷۰ دے نیڑے جدوں ملتان دے راجے شاہ حسین (پتر کتبیدن لنگاہ) نے غازی خاں کولو شور کوٹ دی ریاست کھوہ لئی تان دلی سلطان (بحلول) ابراہیم ملودھیب ابراہیم نے اپنے پتر بریک خاں نوں شور کوٹ بھیجیا تے تاتار خاں نوں حکم کیتا کہ اوہ اپنی پنجاب دی سینا نال بریک دی مدد کرے تے شاہ حسین دا کم تمام کر دین۔ پر بریک تے تاتار ناکام رہے سن تے دلی سلطان نوں صبر دا گھٹ پینا پیا سی۔ تاریخ توں ہور پتہ لگدا ہے کہ تاتار خاں نے اک واری بحلول دے امبالے لاگے خالصہ علاقے تے قبضہ کر لیا۔ بحلول نے اپنے پتر سکندر دی کمانڈ پیٹھ ۱۴۸۵ء 'چ فوج گھلی۔ تاتار خاں امبالے لاگے ماریا گیا۔

اس توں بعد لگدے دولت خاں ابراہیم ملودھیب ابراہیم کول لاہور دا صوبہ وی آ گیا۔ اونی دنی ضروری نہی سی ہندا کہ جے پتا دی سلطان نال دشمنی ہے تان کہ پتر وی دشمن ہے۔ کیونکہ ایسے دولت دے پتر نے کسے ویلے اپنے پتا دے خلاف بابر دی مدد کیتی سی۔ پر اندر کھاتے دووے پاسے وفاداری بابت شک تان رہندا ہی سی۔

دولت خاں ابراہیم ملودھیب ابراہیم دی قسمت کجھ

اجیہی کہ اوہدی بادشاہ ابراہیم ابراہیم ملودھیب ابراہیم نال نہی سی بندی۔ انوں ہمیشاں شک رہندا سی کہ سلطان کدی وی اوہدا تختہ پلٹ دیوگا۔ سچیت رہن خاطر دولت نے اپنے منڈے غازی خاں نوں دلی بیٹھایا ہویا سی کہ سارا دھیان رکھے۔ غازی نے اک ویراں اطلاع دے دتی کہ گجرات توں پرت کے سلطان نے تھادا تختہ پلٹ دینا ہے تے کسے ہور نوں لاہور دا صوبہ بنا دینا ہے۔ دولت خاں نے اپنی تیاری ارمبھ دتی تے نال ہی گپت ایلچی افغانستان بادشاہ بابر کول بھیجے کہ جے توں ہندوستان تے حملہ کرے تان مے تیری مدد کران گا۔

انہا کی بھالے دو اکھیاں۔ بادشاہ بابر نے پہلاں ۱۵۱۹ء 'چ پنجاب تے حملہ کیتا پھر ۱۵۲۴ء ای۔ نوں اپنی فوج بھیج کے دیپال پور تے لاہور تے قبضہ کر لیا۔ دووے ویری موٹی رقم ادھروں اگرہاں لے گیا۔ پر بابر نے دولت خاں نال وی بے انصافی کر دتی تے لاہور آدی وڈے علاقے دولت کولوں کھوہ صرف سلطان پور تے جالندھر ہی دولت کول رہن دتے۔ اس تے دولت نوں بڑا وٹ چڑھیا تے اوہ بابر دے ورودھ وچ آ گیا۔ دوسرے پاسے دولت خاں دے اک ہور پتر دلاور خاں نے پیو نال ہی غداری کر دتی تے اوہ بابر دے نال جا ملیا تے بابر نے دولت دی تھان دلاور نوں ہی سلطان پور دا گورنر نیوکت کر دتا۔ دلاور نوں خطاب وی دتا خان-خانا بھاؤ خاناں دا وی خان۔

بابر دے پنجاب آؤن پچھو افغانستان وچ ازبیکان نے بغاوت کر دتی۔ بابر افغانستان پرت گیا۔ پچھے لاہور واسطے اس نے عالم خاں نوں بیٹھا دتا۔ تیسرا بابر دیاں فوجاں نے دلی دی گھیرا بندی کیتی ہوئی سی۔ عالم خاں نوں دلی والی ذمہ واری وی سوپ دتی۔ جدوں دولت خاں نے ویکھیاں کہ بابر مجبور ہے تان دولت نے پھر دوستی دا ہتھ ودھایا۔ لاہور دے حاکم عالم خاں نے دولت نوں سلطان پور واپس کر دتا تے اوہدے پتر خان خانان تے حاجی خاں نوں دلی دے یدھ ول روانہ کر دتا۔

اودھر عالم خاں دی فوج سیالکوٹ وچ ہار گئی۔ بابر نوں بہت برا لگا۔ اس شکست تے بابر نوں دولت تے وی شک ہويا۔ بابر پنجاب پرت آیا۔ دولت تے اوہدے پتر غازی نے لاہور دے چڑدے پاسے قصبے ملوات دے قلعے وچ شرن لے لئی۔ نومبر ۱۵۲۵ء ای۔ بابر نے قلعہ فتح کر لیا تے دولت خاں نوں قید کر کے بھیڑا لجايا جا رہا سی کہ رستے وچ ہی ۱۵۲۶ء ای۔ وچ دولت خاں ابراہیم ملودھیب ابراہیم گزر گیا۔

سلطان پور ملودھیدے وسائے جان بابت اج دے اتھاسکاراں وچ مت بھیدنے پر بابر نے تان بڑا صاف

کول رہا۔

سلطان پور لودھی

۱۵۰۰ سال پہلاں ایہہ پرسدھ بودھی استھان سی۔ چینی یاتری ہیون سانگ نے اپنے سفرنامے وچ اس دا ذکر کیتا ہے۔ ۱۸۰۰ پرسدھ پراتت اتھاسکار الیگجینڈر کننگھم نے ہی سلطان پور دا بودھی سیندھ کھوجیا سی۔ محمود غزنوی دے ویلے اس بودھی شہر نوں لت پت برباد کر دتا۔ کیونکہ ایہہ استھان جرنیلی سڑھک تے سی، دولت خاں اباراہیم لودھیہ ابراہیم نے اس دی اہمیت نوں سمجھیا تے اتھے اپنے نا تے شہر وسایا۔ ای اتھاس وچ آؤدا ہے کہ اباراہیم لودھیہ ابراہیم نے پرانے بودھی قلعے دیاں نیہاں اتے ہی موجودہ قلعہ اساریا سی۔

بادشاہ شاہ جہاں نے اپنے شہزادے اورنگزیب پراں نوں سلطان پور دے پرسدھ مدرسے وچ پڑھائی لئی بھیجیا ہویا سی۔ دولت خاں اباراہیم لودھیہ ابراہیم دی بنائی مسیت اج وی قلعے اندر موجود ہے۔

بنے ہی ستمبر ۲۰۱۴ وچ قلعے دا شاندار لاہوری گیٹ سرکار دی مورکھتا کر کے ڈگ چکا ہے۔ ایہہ کوئی اکسمات نہی ہویا۔ ماہراں نے سرکار نوں سچیت کیتا سی کہ گیٹ دی مرمت کروائی جائے۔ سرکار نے بلجیت سنگھ ناں دے آپو بنے ماہر نوں ایہہ کم سوپ دتا۔ بعد وچ ایہہ پایا گیا کہ ٹھیکے دار ولوں کیتا پلسٹر گنوتا پکھو حلقہ سی۔ سرکار نے اگلی مورکھتا ایہہ کیتی کہ اوہ پلسٹر اتارن دا حکم دے دتا جس کارن ست سو سال پرانا دروازہ ڈگ پیا۔ بدقسمتی نال پنجاب دیاں سرکاراں پراتت جھے بریک مسلیا دی قدر نہی کردیاں۔

گورو صاحب اس دروازے رانہی سیکڑے واری لنگھے ہونگے۔

ایہہ نہی کہ ایہہ اکسمات ہویا سی۔ چار پنج سال پہلاں اخباراں وچ خطرہ ظاہر کیتا گیا سی۔ اس لکھاری نے کھڈ وی مئی ۲۰۱۴ وچ اس گیٹ دی ویڈیو گراہی کیتی سی۔

ملسیاں دے بھائی بھگیرتھ نوں تاریا

گورو صاحب جدوں سلطان پور وکھے مودی دا کم

ستمبر ۲۰۱۴ وچ سلطان پور دا ۷۰۰ سال پرانا دروازہ اکالی سرکار دی نالائقی کر کے ڈگ پیا۔ اس دروازے تھانی گورو صاحب ہزاراں واری نکلے ہونگے۔ ا اتے باہر گلی پاسیو گیٹ دی فوٹو۔ ۲۔ قلعے دے اندر پاسیو۔ ۳۔ بیٹھاں ڈگا گیٹ۔ (ہندوستان ٹائمز دی فوٹو)

صاف لکھیا ہے کہ قصبہ سلطان پور ملودھیدی نہیہ رکھن والا دولت خاں اباراہیم لودھیہ ابراہیم ہی سی۔ سو اس بارے کوئی شک دی گنجائش رہی نہی جاندی۔

سکھ اتھاسک گرتھان وچ آؤدا ہے کہ بابر نوں ہندوستان سدن وچ بابے نانک دارول وی بیگا۔ شک ہے کہ دولت خاں نے بابے نانک نوں اس بابت بینتی کیتی ہووے۔ پر ایہہ تاں پکا ہے کہ گورو صاحب دلی دے اباراہیم لودھیہ ابراہیم بادشاہاں دی اسلامک پھرکاپرستی دے خلاف سن کہ کوہ سلطان مندر ڈھابندا ہے تے مذہب دے نا تے کدی ظلم وی کردا ہے۔ پنتھ پسرکاش (پسراتن) وچ آؤدا ہے کہ اباراہیم لودھیہ ابراہیم سلطان نے گورو صاحب دے دلی وچ آؤن تے پابندی لا دتی سی۔ اتھاس گواہ ہے کہ گورو صاحب ۱۵۲۰ وچ بابر نوں قابل جا ملدے ہن۔ سکھ اتھاس وچ آؤدا ہے کہ گورو صاحب نے بابر نوں ہندوستان دی بادشاہت دی بخشش کیتی سی۔

پر جدوں بابر اپنے قول توں مکر گیا، کتلیام کیتا تاں گورو صاحب نے بابر دا ہی ورودھ کر دتا تے بابر واری لکھ دتی۔

(کسے ویلے کلانور پرگنا غازی خاں پتر دولت خاں

ی تجکے بابری نالے ویکھو گورو نانک ان ہسٹری - جے ایس گریوالا N۔ یوٹیوب ڈاٹ کام تے اس شہر دا بودھی اتھاس سنو۔ سرچ کرو Sultapur Lodhi - Bhabishan Singh

ਬੇਹੀ ਕਾਲੀ ਮਾਤਾ ਹੀ ਸਨ۔ بھاگيرتھ نے ماتا نوں نمسکار کيتی تے اپنے آپ نوں دھنّ کيہا کہ ميرے غريب دے گھر درشن دتے۔ دیوی نے سارا دسیا کہ میں تاں گورو نانک دے درشنان نوں آئی ہاں جو کہ ساری سرسٹی دے مالک نرنکار ولوں اس دنیاں دے ادھار واسطے بھیجے گئے ہن۔

اس گھٹناں توں بعد پھر بھائی صاحب گورو نانک دی حاضری وچ بہت سماں بتاؤن لگ پئے۔ مودی خانے دے کم وچ جدوں جی آئے ہتھ وٹاؤنا۔ کیونکہ اشنان سمیں اس نے چمتکار ویکھیا سی اس نے منّ ہی من وچ تہہ کیتا کہ جدوں وی میں گورو صاحب دی حاضری ہوانگا اشنان میں ہی کروایا کران گا۔

گورو صاحب لئی داتن آدی وی بھائی صاحب ہی توڑ کے لیاؤدے سن۔ اک ویراں بھائی صاحب جدوں سلطان پور ہی رات ٹھہرے ہوئے سن تاں بنیرے وچ پتہ ناں لگا تاں اوہ بییری دی ہی داتن توڑ لیا۔ صاحب نے اوہی داتن ورت لئی تے بعد وچ غلطی دا

احساس ہون کر کے جدوں شرم محسوس کر رہے سن تاں گورو صاحب نے دلاسه دتا تے کيہا کہ ایہہ داتن تاں جگو جگ اٹل رہنی ہے۔ بیر صاحب گرو دوارہ اسے بییری کر کے مشہور ہویا ہے جتھے خربوزے شاہ دی مزار وی ہے۔

بیر صاحب والی تھان گورو صاحب دا پکا ٹکانا ہی بن چکا

سی۔ جدوں تک گورو صاحب نے سلطان پور ملودھیتوں کوچ کیتا اتھے بہت سارے لوکان نے سکھی دھارن کر لئی سی۔ گیانی گیان سنگھ تاں اتھوں تک لکھیا ہے کہ اتھے لنگر وی نالو نال چلدا رہندا سی۔

---◆---

بھائی منسکھ کہن لگا میں تاں ہر چیز ٹھوک وجا کے لینداں ہاں

نانک مودی دی ہر پاسے دھم پے گئی کہ کسے وی لوڑوند نوں خالی ہتھ نہی جان دندا۔

سلطان پور دے ہی اک غریب کھتری نال اک ویراں ہر ہامن نے چلاکی کیتی کہ کھتری دے مائک حالاتان نوں نجرنداز کردے ہوئے اوہدی دھی دا لگن کڈھ کے سایے چٹھی منڈے والیاں ول تور دتی۔

کردے ہندے سسی تاں اتھو ۲۵ کلومیٹر دور پنڈ ملسیناں دے بھائی بھاگيرتھ نال میل ہو گیا۔ آند گوت دے بھائی صاحب پنڈ دے چودھری (نمبردار) سن تے بہت ہی دھارمک برتی دے پرکھ سن۔ بھائی صاحب علاقے وچ منے ہوئے ماتا کالی دیوی دے بھگت سن۔ گھر وچ دیوی دی مورتی وی ستھاپت کیتی ہوئی سی۔

گورو صاحب سلطان پور وکھے انیکاں لوکان نوں جڑھ چیزاں دی پوجا کرن توں ورجدے سن، جس کر کے مڑیاں مساناں قبراں دی پوجا کرن توں لوک ہٹن لگ پئے سن۔ بھاگيرتھ نوں ایہہ گل چنگی نہی سی لگی۔ گورو صاحب نال اوہدا میل ملاپ ودھیا۔ صاحب نے انوں نرنکار کرتار دا گیان دتا کہ ”دیوی دیوا پوجیئے بھائی کیا ماگو کیا دیہہ۔۔ پاپن نیر پکھالیئے بھائی جل مہہ بوڈہ تہی۔۔“

بھائی بھاگيرتھ دی لیندی داتن والی بییری

کوہیں اکال پرکھ اوتاراں دیوی دیوتیاں توں باہرا ہے۔ اوہ جنم نہی لینداتے ناں ہی مردا ہے۔ سارا کجھ سنن دے باو جود وی بھاگيرتھ دی دیوی دی مورتی توں شر دھا نہی سی ہڈی۔ حالان بھاگيرتھ گورو صاحب دی سکھشیئت توں خاصہ پر بہاوت تاں ہو ہی چکا سی۔

اک ویراں گورو صاحب نے رات بھاگيرتھ دے گھر اوہدے پنڈ ملسیاں ہی بتائی۔ پھر کورات رہندیاں (بھاؤ منہیر دے ۳ کو وجے) جدوں گورو صاحب نے اشنان کرناں چاہیا تاں بھاگيرتھ کھوہ توں پانی دا گھڑا لین گیا۔ واپسی تے ویکھ کے دنگ رہ گیا کہ گورو صاحب دے منجے دے لاگے اک خوبصورت زنانی بوپکر پھیر رہی ہے۔ بھاگيرتھ دیاں تاں اک دم اکھاں چنڈھیا گئیاں۔ گہ نال تکیا تاں ایہہ تاں خود اشٹ

سایے دی متھی تاریک تگ کڑی دا پیو پیسے دا انتظام ناں کر پایا۔ ہو سکدے آکھیرتے آ کے کسے شاہوکار نے نانہہ کر دتی ہوئے۔ ہر پاسیو ہار چکے پیو نوں کسے سنیہی نے صلاح دتی کہ نواب دے مودی بابا نانک نوں جا کے ملو۔ پتہ لگا ہے کہ اوہ ہر غریب لوڑوند دی غرض پوری کروا دندا ہے۔

اس کھتری نے آگورو صاحب اگے ارجوئی کیتی کہ بابا جی میں چارے پاسیو ہار گیا واں۔ کڑی دا چوتھے نوں لگن ہے تے پیسے دا کوئی انتظام نہیں ہو پایا۔ ہورتے ہور ویاہ دی سگن سمگری وی نہیں خرید سکیا۔

گورو صاحب نے اس کھتری نوں کیہا کہ بھائی توں اپنی وت انوسار رستا کرناں سی۔ اس جواب دتا کہ رستا تاں وت انوسار ہی ہے۔ اگلا پروار وی کوئی امیر نہیں پر کئی خرچے تاں رسم انوسار ضروری ہن۔ گورو صاحب نے کھتری نوں کیہا کہ جہڑے جہڑے ضروری سامان چاہیدے ہن انان دی پھرست (لسٹ) بنا میں دیکھدا ہاں جے کجھ ہو سکدا ہووے تاں۔

کھتری نے ویاہ دے ضروری سامان دی پھرست لکھ کے بہت ہی ادھینگی ساہت گورو صاحب دے پیش کیتی۔ گورو صاحب نے پھرست تے نگاہ ماری تے کھتری نوں کیہا کہ پرسوں آ کے اپنا سامان لے جاوی۔ کجھ ہی دیر بعد گورو صاحب کول بھائی بھاگیرتھ انند پہنچ گیا۔ بھگیرتھ لاہور کسے کار و ہار دے سبندھ وچ جا رہا سی۔ گورو جی نے بھاگیرتھ نوں حکم لایا کہ بھگیرتھ آہ لے سامان دی پھرست تے چھیتی توں چھیتی پر ہر حالت وچ پرسوں شام تگ ایہہ سامان لے کے واپس اتھے پہنچ۔ بھاگیرتھ نوں غریب کھتری دی دھی دے ویاہ دے حالات بارے جانو کروایا۔

بھاگیرتھ دا ٹانگا تاں پہلاں ہی تیار سی۔ یاد رہے اونی دنیں مکھ سڑھکا تے عام سواری واسطے ٹانگے چلدے رہندے سن۔ ٹانگے سالم وی ملدے سن۔

اگلے ہی دن بھاگیرتھ لاہور اپنے جان پچھان والے منیار نام منسکھ آگروال کول پہنچ گیا۔ منسکھ نے سامان تے نگاہ ماری تے کہن لگا کہ سارا سامان تیار ہے سوائے چوڑے دے۔ اونی دنیں چوڑا ہاتھی دند دا ہندا سی۔ منسکھ نے دسیا کہ چوڑا شام تگ کت رنگ کے تیار ہو جاویگا۔ سویرے سوکھتے نوں نکل جاوی۔

بھاگیرتھ نے مجبوری دسی کہ میں کسے وی صورت وچ رات لاہور نہیں رہ سکدا۔ بھاگیرتھ نے گورو صاحب دے حکم بارے دسیا۔

منسکھ بھاگیرتھ دی گل سن پس پیا کہ اس کلجگت وچ زیادہ سادھاں فقیراں دی گل دی پرواہ نہیں کریدی۔ مطلب منسکھ نے بھاگیرتھ نوں کیہا کہ اج دے سادھو فقیر زیادہ پاکھنڈی ہی ہن۔ کہن لگا میں کئی سادھو فقیر ویکھے نے سبھ پاکھنڈی نے۔ میں تاں نہیں کسے ایرے گیرے دے متھا ٹیکدا۔ خاص کر کے اینوے ہی کسے نوں گورو نہیں دھار لوانگا۔ اس نے کیہا، "اوہ کاہدا سادھو جہڑا دل دی گل ناں بجھ سکے؟"

اس تے بھاگیرتھ نے بہت گلہ جتایا کہ "نہی توں بابے نانک نوں جاندا نہیں۔ اوہ سادھو بھیکھ وچ نہیں اوہ تاں گرتی ہے پر بے نرنکار نال اک مک۔"

بھاگیرتھ دیاں گلاں سن کے منسکھ دا بردا وی پسیج گیتے اوہدے من وچ وی آئی کہ اجیہے اوتاری پرکھ دے ضرور درشن کرنے چاہیدے۔ سنمکھ کہن لگا کہ بھاگیرتھ میں وی تیرے نال چلدا ہاں۔

منسکھ نے تیار چوڑے لئی بازار وچوں گھوکھ پڑتال کیتی تے بعد وچ انوں یاد آیا کہ اوہدے تاں گھر وچ ہی درمیانے ناپ دا سوہے رنگ دا اک تیار جوڑا پیا ہویا ہے۔

بھاگیرتھ اتے منسکھ سارا سامان لے کے ترنت روانہ ہو گئے۔ رستے وچ منسکھ من ہی من وچ سوچے کہ جے گورو صاحب نے میری من دی گل بجھ لئی تاں میں اپنا آپ اس دے حوالے کر دیاں گا۔

جوہں بھاگیرتھ وقت سر گورو صاحب کول پہنچا تاں گورو صاحب نے بھاگیرتھ نوں ویکھدے ہی فرمایا، "شاہباش بھاگیرتھ! اس طرحاں سیوا نال ہی من نوں سکھ ملدا ہے، من وچ سدا کھیڑا رہندا ہے۔" جوہں گورو صاحب نے رمز نال گل کیتی تاں منسکھ اپنے من دی گل پا کے جانی جان گورو صاحب دے چرناں تے ڈھیہہ پیا۔ اوہ حیران سی کہ گورو صاحب نے جاندیاں ہی اوہدا نام لے لیا۔

ایہہ بانیا چوکھا سماں گورو صاحب دے نال جڑیا رہا۔ لاہور نیڑے جتھے وی گورو صاحب ہندے انان نوں ملن جایا کردا سی۔ لاہور وچ ایہدا گھر سمیں دے سمندر وچ گواچ گیا ہے۔

منسکھ وپار خاطر کدی دور دراڈے وی نکل جاندا سی۔ ایسے طرحاں اک ویراں ایہہ مال اسباب لے کے لنکا (سنگلادیپ) پہنچیا سی تے اتھے دے راجے شو ناہہ نوں گورو صاحب بارے دسیا سی۔ اوہ ساکھی اگے آئیگی۔

بابے دی سسّ چندورانی نے آ الہما دتا

بابے دے سلطان پور ملودھیدے وسیبے دے دناں دی ہی گلّ ہے کہ اک ویراں گورو صاحب دی سسّ چندورانی اپنی دھی نوں ملن آئی ہوئی سی کہ گورو صاحب رانتی گھر آئے ہی ناں تے بیر صاحب والے اپنے ٹکانے تے رات کٹی۔ گورو جی نال جدوں پھر چندو رانی دا میل ہویا تاں اوہ بہت تلخی نال پیش آئی تے کہن لگی

"سن وے نانکا، جے سادھاں فقیراں دے نال ہی رہنا سی تاں ویاہ کیو کروایا۔ انجانے جم کے بن سادھ بنن دا تینوں شوق چڑھ اٹھئی۔ وے اپنا نوں روٹی ٹکّ کون دیو؟"

گورو صاحب نے چندورانی نوں کہا کہ ماتا جی رزق سبھ نوں نرنکار دندا ہے۔ باقی اس گھر وچّ پکی اتّ کسے دی وی نہیں لگی۔ اتھے پر کوئی چلنہار ہے۔ صاحب نے اودوں شبدا چاریا:-

مارو محلہ ۱ مل مات پتا پنڈ کمایا۔ تن کرتے لیکھ لکھایا۔ لکھ دات جوت وڈپائی۔ مل مایہ سرت گوائی۔ ۱ مورکھ من کاہے کرسے مانا۔ اٹھ چلنا خسمے بھانا۔ ۱ رباؤ۔ تچ صاد سہج سکھ ہوئی۔ گھر چھٹے رہے ن کوئی۔ کچھ کھاجے کچھ دھر جائی۔ جے باہر دنیا آئیے۔ ۲ سجّ کایا پٹ بڈھائے۔ فرمائیں بہت چلائے۔ کر سیج سکھالی سووے۔ ہتھی پودی کاہے رووے۔ ۳ گھر گھمنوانی بھائی۔ پاپ پتھر ترنّ ن جائی۔ بھؤ بیڑا جیو چڑاؤ۔ کھ نانک دیوے کاہو۔ ۴

اس شبدا توں پتہ لگدا ہے کہ گورو صاحب اپنی پتئی نوں گھمی کہہ کے ہی سدے سن۔ قدرتی ہے کہ، باقی زانیاں دا سبھاء سوہنا پھنن آدی دا جو ہندا ہے اوہ ماتا چونی دا وی سی۔ گورو صاحب نے وی ذکر کیتا کہ بہت پھر مائشاً کردی ہے۔ ایہہ وی پتہ لگدا ہے کہ ماتا گھمی دیاں سبھ منگاں تے شوق ہے بے نانکی آپ پوریاں کردے سن۔

جوہیں کہ ہر انسان چاہندا ہے ماتا چونی وی مرضی دے مالک سن۔ گریانی وچّ آئے شبدا توں وی پتہ لگدا ہے کہ اوہنی دنی ماتا گھمی نے کجھ ہے بے نانکی تے گورو صاحب تے کجھ جھوٹھیاں تہمتاں وی لائیاں سن۔ ماتا دی اچھا کرکے ہی بابا جی نے پھر اوہناں دی رہائش دا پر بندھ ہے بے نانکی دے گھر توں وکھرا کیتا ہویا سی۔

فقیر خربوزے شاہ

مودیخانے توں جدوں وہل ملنا بابے نے سنگیاں نال مل نرنکار دا کیرتن کرناں۔ شہر توں ہٹواں وینئی دا

کنڈھا انان دا ٹکانا ہندا سی۔ کدی چڑھدے پاسے جا بہنا کدی لیہندے پاسے۔

وہیں دے کنڈھے جتھے اج کلھ گرو دوارہ بیر صاحب موجود ہے اوتھے اک مسلمان فقیر اللہ دتا رہا کردا سی۔ جدوں گورو صاحب اس فقیر نوں ملے گرمیاں دے دن سن۔ فقیر نے گورو صاحب نوں خربوزہ بہنّ کے ادھا کھوایا۔ گلاں باتاں ہندیاں رہیاں۔ گورو صاحب توں گیان دیاں گلاں سن فقیر گمبھیر ہو گیا تے پچھن لگا بھائی توں کون ہے، ہندو کہ مسلمان؟ گورو صاحب نے کہا ناں میں ہندو ناں مسلمان، میں ربّ دا بندہ؛ نانک نرنکاری۔ فقیر نوں ایہہ جواب سن کے بڑی چڑھ آ گئی۔ اوہ تاں کسے طریقے گورو صاحب نوں مسلمان ویکھنا چاہندا سی۔ او طوا بولن لگا۔ آخر کہندا، "کڈھ میرا خربوزہ جہڑا کھادھا ای۔"

گورو صاحب نے کہا سائی جی خربوزہ تہاڈے ساہمنے میں کھادھا ہے اوہ کوے نکلیگا؟ فقیر کہن لگا "توں بنے انوں باہر کڈھ۔" گورو صاحب نے کہا ٹھیک ہے میں کڈھ دنا وا تسی وی اپنا کڈھ دیو۔ فقیر پھر غلط بولدا ہویا کہندا کہ میرا خربوزہ، میں کھادھا، میں کیو کڈھاں۔

گورو صاحب نے کہا "خربوزہ تہاڈا نہیں سی۔ کسان تہاڈے کول چڑا کے گیا ہے۔ جے اوہ کسان خربوزہ باہر کڈھن لئی کہے تاں کوے لگیگا؟ سائی جی ایہہ نعمتاں خدا دیاں نے۔ فقیر ہو کے تیرا میرا کردے ہو۔" گورو صاحب کیونکہ ٹکانے تے گلّ مار دے سن۔ فقیر گورو صاحب دے چرناں تے ڈھیہہ پیا۔ بھلّ بکھشوائی۔ گورو صاحب دے پکے مریداں وچوں ہویا ہے ایہہ فقیر۔

سلطان پور رہندیاں ستسنگ لئی گورو صاحب دا ایہو ٹکانا ہندا سی، ویٹی دے کنڈھے تے۔

بعد وچّ جدوں گورو صاحب سلتانپڑ توں رواناں ہون لگے تاں فقیر ڈاڈھا اداس ہویا سی۔ گورو صاحب نے انوں کہا ایہہ بیر تہانوں میری یاد دوا یا کریگی۔ ایہدی سنبھال رکھنا۔

گرو دوارہ بیر صاحب دی بیر دی چڑھدے پاسے اس فقیر دی تھڑا نما قبر اج وی موجود ہے۔

جدوں ترکی بانے وچّ بابے نوں ربّ دے اک بندے نے آٹمییا

بابے دی پرسدھی سارے علاقے وچّ پھیل چکی سی کہ نانک دے روپ وچّ ربّ آہٹی کر رہا ہے۔ کسے

غریب گریے نوں پیسے دی گھاٹ کارن کدی خالی
نہی تورد۔ ہر ویلے ربّ دی یاد وچّ مسست ہویا رہندا
ہے۔ اوہ بے پرواہ ناں اوہنوں گھاٹے دا فکر، ناں انوں
ٹبر دا فکر، ناں اوہنوں نواب دا ڈر۔

جہڑا اوہنوں ملے، اوہ اوہنوں دھارمک سیدھ دیوے
کہ چھڈو انان پتھراں دیاں مورتیاں اگے نکت رگڑنا،
بدلاں دی پوجا، سپاں دی پوجا، پپلاں دی پوجا۔ پوجا
کرنی بے تاں اس نرنکار دی کرو جو گھٹّ گھٹّ وچّ
براجمان ہے۔

بابے دی شوہرت سن کے اک ویراں اک 'ترکی بانے'
(مسلمانی لباس) وچّ بندہ آمودیکھانے پہنچیا۔ اس
پتہ لگّ چکا سی بابا نانک اک نرنکار دی گل کردا ہے۔
جدوں کہ بہتی ہندو لوکائی پتھر پوجن لگی ہوئی
ہے۔ فقیر نے مودی نال خوب گلاں باتاں کیتیاں۔

فقیر نے مودی نوں ٹمبیا کہ کی بس ایہوروز دے پنج
ستّ بندیاں نوں راہے پاؤنا ہی تہاڈا مشن ہے؟ کی
تہانوں ہور لکھاں کروڑاں گنتی دی لوکائی نال
کوئی سروکار نہی ہے؟ ایہہ گلاں تاں اس طرحاں
سن جوہں کوئی کسے دی دکھدی تے ہتھ رکھ دندا
ہے۔ ہن منّ ہی منّ وچّ گورو صاحب نے لوکائی دے
ادھار لئی گھرو نکلن دا تہیہ کر لیا۔

پھر اس فقیر نے الاہما دتا کیہا کہ تسے نرنکار دی
بخشی اس دیہہ (سریر) بابت کیو لاپرواہ ہو؟ کیو
سریر دارنگ پیلا پیا ہے؟ کی اکال پرکھنے تہانوں
ہٹی کرن بھیجیا ہے؟ تسے اس قلعے اندر بہہ گئے ہو
باہر دکھی لوکائی دا کون دکھ دور کریگا؟ تسے کی
سمجھدے ہو کہ علاقے دے گئے چنے لوکاں نوں
اپدیش دے کے تہاڈی ذمہ واری نہی گئی ہے؟

اس فقیر دی گلّ وچّ سچائی سی۔ بابا نانک دا مشن
صرف سلطان پور تکّ سیمت نہی سی۔

بابے نے سبھ کجھ چھڈّ چھڈّ لوکائی دے ادھار خاطر
کوچ کرن دا سوچ لیا۔ ایہہ گلّ ۱۵۰۶ ای۔ دی ہے۔

---◆---

کوٹھڑی جتھے گورو صاحب نوں بند رکھیا گیا۔ فیدخانہ کاہدا؟ چھوٹا
جیہا ڈبا ہی سمجھو جس وچّ بندہ مسان بہہ ہی سکدا سی: ۵ × ۴ فٹ،
اچانی صرف ۵ فٹ۔ کرسکھاں نے اوہناں کوٹھڑیاں وچوں اک دا نمونہ
سنگمر لاکے سانہہ لیا ہے۔ (سجے) کوٹھڑی دا باہری درش۔

جدوں بابے نانک نوں قید کیتا تے حساب کتاب چیکّ ہویا

گورو نانک توں پہلا جہڑا مودی سسے اس دی
ایمانداری تے نواب نوں شکّ سی۔ جس کارن اوہدی
چھٹی کر دتی گئی سی تے مودیکھانا گورو نانک دے
سپرد کر دتا گیا۔ پرانے مودی دی ہو سکدا گورو نانک
نال ایرکھا ہو گئی ہووے۔ بابے دی شکائت ہو گئی
کہ اوہ بہت لاپرواہی نال مودیکھانا چلا رہا تے
مودیکھانا لٹیدا جا رہا ہے۔ بھکھاریاں فقیہراں دا
جمگھٹ لگا رہندا ہے۔

ایہہ گل ۱۵۰۶ ای۔ دی ہے۔

ترنت مودیکھانے دے حساب کتاب دی جانچ (اؤڈٹ)
دے حکم ہو گئے۔

حساب دی گلّ سن کے بھائی تے بھین جی نوں وی
چنتا ہوئی۔ کیونکہ انان نوں وی پتہ سی کہ نانک
غریب گریے، فقیراں سادھواں دا بہت خیال کردا
ہے۔

پر حساب پورا ہون تے سبھ حیران رہ گئے۔ گورو نانک
دا حساب اک دم ٹلی نکلیا تے حساب مطابق سگوں
گورو نانک دے ۱۳۵ روپئے ہور نکل آئے۔ گورو نانک نے
اودوں پھر دوبارہ نوکری تے جان توں انکار کر دتا۔

پر بھین تے بھنوئیے دے بہت ضمدّ کرتے گورو
صاحب دوبارہ مودیکھانا چلاؤنا منّ گئے۔

بالے والی جنمساکھی وچّ اک واری پھر ذکر اودا ہے
کہ مودیکھانے دا دوسری واری جدوں حساب لیا گیا
تاں پڑتال پنج دن چلی سی۔ اخیرتے گورو نانک دے
۳۱۰ روپئے ودھے سن۔ نواب نے خوش ہو کے ۳۰۰
روپئے آئے دے دتا۔ گورو صاحب اوہ رقم لیا کے بے
نانکی دے ہتھتے رکھ دتی۔ ریاست دا کھچانچی
اودوں بھوانسی داس لکھیا ہے۔ اس موقع جس
بندے دی نگرانی بیٹھ نوہسنندو (بھاؤ اکاؤٹینٹ) نے
لیکھا جوکھا چیک کیتا سسے اس دا ناں جادورکے

ਜيرتھ سی جو سلطان پور دا دروغا سی۔ ایسے طرحاں کجھ سمے بعد پھر گورو نانک مودی دی بہت ہی سخت شکائت نواب کول پہنچی۔ نواب نے دروغے نوں سدّ کے ساری تفتیش کرن دا حکم دتا۔ شکائت کرتا فریادی نے گورو نانک خلاف کوئی اجیہا ثبوت دکھایا مطلب دروغا جادورائے جیہڑے نوں اجیہا بھڑکایا کہ دروغے نے جھٹّ گورو نانک نوں قید کر لیا۔ ظاہر ہے کہ اہل کار نے اکھی ویکھ لیا ہووے گا کہ بابا بے پرواہ ہو کے مودیخانا لٹائی جا رہا ہے۔ جو وی کوئی منگدا ہے دئی جا رہا ہے۔ بس ایہو دیکھدا ہے کہ بندہ مجبور ہے کہ ویسے ہی بہانہ لارہا ہے۔ دروغے نوں اس گل دا احساس ہی نہیں سی کہ مودی اپنے کھدّ دے کھاتے توں خیرات کردا ہے۔ بابا نانک بند سی۔ ادوں قیدخانے بندے وی بہت سخت سن۔

بھائی جی لے بہین جی وی ڈاہڈھے فکر مند ہو گئے کیونکہ آخر شکائت ہے تاں سچی سی۔ گورو صاحب غریباں لوڑونداں وچّ خوب راشمن وندّے سن۔ سرکارے دربارے بدنامی ہو رہی سی۔ پر شکائت کرتا نوں انان احساس نہیں سی کہ نانک نوں تاں اپنی تنخواہ دی وی پرواہ نہیں سی ہندی۔

بابے نوں قید کر کے دو دن مودیخانے دی ہسابدسی (اؤڈٹ) چلی۔ اخیر حساب کتاب دا نتیجہ نکلیا۔ الٹا گورو نانک دے ۷۶۰ روپے سرکار ول ودھے، مطلب ۷۶۰ تولا سونا۔

گورو صاحب نوں نواب اگے پیش کیتا گیا۔ نواب نے اس پڑھتال پچھے مجبوری دسی کہ شکائت وچّ دم سی۔ اگے توں بابا نانک نوں سچیت رہن لئی حکم کیتا گیا۔ گورو صاحب نوں کیتا گیا کہ اپنے ۷۶۰ روپے خزانے وچوں لے لے۔

گورو صاحب نے بڑی حلیمی ساہت اگے توں مودی دی ذمہ واری سامہن توں ناہ کر دتی اتے جو گورو نانک دا نکلیا سی اوہ وی لین توں انکار کر دتاتے نواب نوں ارجوئی کیتی کہ ایہہ رقم غریباں لوڑوندا سادھو فقیراں وچّ وندّ دتی جاوے۔ یاد رہے اونی دنی سادھو سنت فقیراں وچّ واگو مایادھاری نہیں سن بندے۔ پورن سنیاسی سن۔

جتھے گورو نانک نوں قید کر کے رکھیا گیا بہت ہی چھوٹیاں چھوٹیاں کوٹھڑیاں سن۔ مسان ۷×۵ فٹ۔ اچائی ۵ فٹ۔ (فوٹو ویکھو) بڑی مشکل نال بندہ صرف بہہ ہی سکدا ہے۔ مرمت کرن اپرنت اچ اوہ کوٹھڑی سانہ لئی گئی ہے۔

دروغا جادورائے جیرتھ دے تیر نوں کوئی اجیہی مار وجی ہے کہ اچ وی اوناں دی اولاد دے تیراں وچوں

کوئی ناں کوئی انان تے کوئی عورت ودھوا ضرور رہندی ہے۔ ایہہ تہہ سن ۱۹۶۹ ای۔ وچّ وی پڑتالیا جا چکا ہے۔

---◆---

بابا نانک ہویا غائب

گورو نانک دی گرفتاری دی خبر سارے شہر وچّ اگّ وانگو پھیل گئی سی۔ سارے رشتے داراں، پاراں دوستاں، مریدان واسطے ایہہ نموشی دی گلّ سی۔ متران دی اوسنتھا دیکھ بابے نوں وی دکھ ہویا۔ جدوں بابا بندی سی تاں احساس سی کہ ایہہ کوئی انہونی نہیں ہو رہی کیونکہ بابے نے مودیخانا خوب ونڈیا سی۔

حساب کتاب تے قید توں فارغ ہو بابا اپنے گھر آیا۔ سارے گھر دیاں نے سکھ دا ساہ لیا سی۔ گھر دیاں دی تاں چھڈو پر لندّی بچی بابا جی نوں ایہو اپدیش دے رہا سی کہ مودیخانے وچّ اپنی کھل ناں ورتایا کرو۔

بابا نانک تاں سوچ سوچ کے وسما دت ہو رہا سی کہ نرنکارنے کوے اپنے بندے دی عجت پتّ رکھ لئی۔

آپے خسم نوازا۔ جیؤ پنڈّ دے ساجیا۔ اپنے سیوک کی پیچ رکھیا دئی کر مسستک دھار جیؤ۔ ۱۶ سبھہ سنجم رہے سیانیا۔ میرا پرہہ سبھہ کچھ جاندا۔ پرگت پرتاپ ورتائیو سبھہ لوکّ کرے جیکاڑ جیؤ۔ ۱۷ میرے کن اوگن ن بیچاریا۔ پرہہ اپنا بردّ سماریا۔ کنٹھ لائی کے رکھیو لگے ن تتی واؤ جیؤ۔ ۱۸ (پورا شبد ویکھو سری راگ انگ-۷۱ سگگس)

بابے نوں وی احساس سی کہ اس نے کدی کسے

جتھوں کو جھے وینئی وچوں تیسرے دن گورو صاحب پرگت ہوئے۔ کنڈھے تے اچ گردوارہ سنت گھاٹ موجود ہے

غریب گربے لوڑوند نوں خالی نہیں سی جان دتا۔ خوب ونڈیا سی مودیخانا۔ سو بری ہون تے بابا تاں بار بار کرتار دا شکرانہ ہی کری جا رہا سی۔ نرنکارنے لاج پتّ رکھ لئی۔ اودوں بابے نے شکرانے دا جو شبد کیتا اوہ پوری گربانی وچّ سرب اتم دھنواد دا شبد گنیا جاندا ہے۔ بابے نے جو شبد ورتے ہن اوہناں نوں سمجھ کے احساس ہندا ہے کہ کنا شکر گزار ہو رہا ہے

